

ZAŠTITA KULTURNE BAŠTINE U REPUBLICI SLOVAČKOJ NA TEMELJU KOMPJUTORIZIRANE DOKUMENTACIJE

*Dr. Jana Bahurinská,
Informativni i dokumentacijski centar
Slovačke nacionalne galerije, Bratislava,
Republika Slovačka*

U Republici Slovačkoj najvažnije institucije koje skupljaju i zaštićuju kulturnu baštinu ovisne su o Ministarstvu kulture (Ministerstvo kultúry, SR, Dobrovičova 12, 813 31 Bratislava, Republika Slovačka). Te su institucije: Slovačka nacionalna galerija, Institut za očuvanje spomenika i Slovačka nacionalna knjižnica. Drugim muzejima (više od 80 njih), galerijama (18) i knjižnicama upravljaju državni organi lokalne vlasti, koji ih i financiraju (8 regija).

Zaštita kulturne baštine u Republici Slovačkoj temelji se na sljedećim zakonima:

Zakon o kulturnim spomenicima i lokalitetima

Zakon o muzejima i galerijama uključivo s propisima o dokumentiranju zbirki

Zakon o knjižnicama

Zakon o arhivama

Suradnja ovih institucija s policijskim snagama i Nacionalnim Interpol centrom pokrenuta je tek prije nekoliko godina.

Slovačka nacionalna galerija

Kao najviša nacionalna institucija u Slovačkoj čije je uloga štiti i izlagati najznačajnija djela lijepe umjetnosti i dekorativne umjetnosti, Slovačka nacionalna galerija u Bratislavi posjeduje više od 50.000 umjetničkih djela u svojim sadašnjim zbirkama (slike, crteži, grafike, primijenjena i dekorativna umjetnost, obrt, arhitektura, fotografija). Do 1991. godine podaci o djelima bilježili su se, obrađivali i koristili na tradicionalni način. Osim što su kustosi pojedinih zbirki Slovačke nacionalne galerije dokumentacijski bilježili radove, Nacionalna je galerija u sedamdesetim godinama realizirala zadatak izgradnje centralne baze podataka o svim djelima lijepe umjetnosti u galerijama i muzejima širom Republike Slovačke. Na taj je način postupno izgrađena velika baza podataka – takozvani centralni katalog. Podaci o artefaktima pohranjuju se na papiru – na karticama koje sadržavaju tekstualnu informaciju, kao i crno-bijelu fotografiju artefakta. Metodu ispunjavanja 17 polja razradili su

djelatnici Slovačke nacionalne galerije, i tu su metodu prihvatile druge galerije i muzeji u Slovačkoj. Trenutačno centralni katalog sadržava podatke o 220.000 umjetničkih djela koji su u vlasništvu Slovačke nacionalne galerije i drugih galerija i muzeja u Slovačkoj.

Planovi o kompjuterskoj obradi podataka u svezi sa Slovačkom nacionalnom galerijom konkretizirani su 1991. godine kada je uspostavljen Informativni centar Galerije, koji je odgovoran za kreiranje složenoga kompjutoriziranog informacijskog sustava. Kompjutorska obrada Dokumentacijskog sustava zbirki Slovačke nacionalne galerije - izgradnja baze podataka - bila je najvažniji zadatak. Očekivali su se sljedeći rezultati: dobro dokumentirane zbirke, olakšana kontrola inventara, kontroliranje i nadziranje posudbi, lako upotrebljiv sustav za povrat informacija. Tijekom 1991. godine osigurano je osnovno sklopovlje (osobna računala, kojih imamo više od 50) i programska podrška (MS DOS, MS WINDOWS, mikro CDC/ISIS, programska podrška za ekonomske poslove, program za obradu riječi).

Nakon organiziranja tečajeva obuke za korisnike, započeli smo realizaciju zbirke dokumentacijskog sustava "CDS". Djelatnici Slovačke nacionalne galerije pripremili su opću metodu ispunjavanja zasebnih polja obrazaca dokumentacijskog bilježenja. Broj polja na obrascu dokumentacijskog bilježenja koji se koristi za centralni katalog nije velik - odabrano je oko 20 osnovnih polja za ispunjavanje: umjetnik, naslov, inventarni broj, datum početka, datum kraja, materijal, tehnika, veličina, vlasnik, datum kupnje, porijeklo umjetnika, stadij originalnog stupnja dovršenja, cijena, integritet djela itd. Planovi u svezi s "ikonografskim opisom" ostali su tek na prijedlogu. Usprkos činjenici da je nivo kvalitete standardizacije nezadovoljavajući, u 1992. dodini odlučili smo ostvariti sveukupnu retrospektivnu konverziju podataka s papirnatih kartica u strojno obradiv oblik. U isto vrijeme radili smo na standardnoj pripremi dokumentacije djela lijepe umjetnosti (priručnik za unošenje podataka, rječnik, leksikon pojmova itd.) koju je prihvatilo Ministarstvo kulture, kao i druge galerije i muzeji.

U 1992. godini kada smo odlučivali o najboljem sustavu baza podataka za pokrivanje potreba našeg projekta, imali smo dovoljno informacija o prednostima i manama mikro CDC/ISIS sustava, koji smo besplatno dobili od UNESCO programa. Da bismo mogli započeti taj projekt - unos podataka, modifikacija, unifikacija podataka u poljima, osuvremenjivanje i revizija - odlučili smo koristiti namjenski program u sklopu CDC/ISIS. Troškovi su bili odlučujući čimbenik.

Galerije i muzeji u Republici Slovačkoj dobili su taj namjenski program od Slovačke nacionalne galerije. Isto tako, dobili su i prijepis sadržaja svojih zbirki u Slovačkoj nacionalnoj galeriji napravljen uz pomoć kartica pohranjenih u centralnom katalogu.

Retrospektivna konverzija podataka s papirnatih kartica ostvarena je pretipkavanjem podataka od strane unajmljenih operatera. Baza podataka dostupna je povjesničarima umjetnosti i drugim korisnicima koji su imali mogućnost upoznati se s mogućnostima obrade podataka i učitavanjem podataka. Razdoblje od 1993. do 1998. godine posvećeno je ponovnom pregledu podataka s formalnog i predmetnog stajališta u Slovačkoj nacionalnoj galeriji i svim galerijama i muzejima (koji skupljaju zbirke lijepe umjetnosti) u Republici Slovačkoj. Jedna od najvećih prednosti sustava CSC/ ISIS je njegov rječnik – dobro oruđe za skupljanje informacija iz baza podataka s raznih stajališta. Pripremljeni su priručnici za unos podataka, leksikoni pojmova i/ili vokabular zasebnih izložaka. Postojeća verzija našeg standarda predstavlja temeljni okvir koji je dobar za najhitnije zahtjeve projekta. Veličina i opseg rječnika zasebnih polja obrazaca dokumentacijskog bilježenja je otvoreni sustav, a njihov razvoj ovisit će o objektivnim i subjektivnim uvjetima rada.

Naš standard nije samo standard podataka, nego predstavlja i rječnik podataka. Posebna se važnost pridaje samom stvaranju djela, uključujući glavne principe CIDOC Projekta o minimalnom standardu podataka.

Moram naglasiti da smo u procesu pripremanja standarda uzeli u obzir metodiku dokumentacije djela lijepe umjetnosti i terminologiju koja se u tom području primjenjivala ranije. Slijedi sažetak glavnih elemenata podataka u slovačkom standardu po redoslijedu po kojem ga tradicionalno koristimo na dokumentacijskim karticama i u našem kompjuteriziranom sustavu baze podataka:

Ime umjetnika

Naslov djela

Naslov objekta (kategorija – tip umjetničkog djela)

Inventurni broj

Nabavni broj

Broj fotografije, dijapozitiva, slike

Datum

Vlasnik djela – naziv institucije

Pripadnost umjetničkoj "školi" (pravcu)

Porijeklo djela – "povijest objekta"

Materijal (pomoćni materijal)

Tehnika

Stanje originalnosti tj. original ili kopija

Dimenzije

Okolnosti proizvodnje

Natpisi i oznake umjetnika

Integritet djela - da li je objekt samostalno djelo ili pripada seriji

Način nabave i datum

Nabavna cijena

Ikonografski opis - samo djelimično realiziran

Zapisničar, datum

Kustos

Usprkos naporima uložanim u koordinaciju postupka izgradnje informatičkog sustava kulturne baštine u Slovačkoj, nismo uspjeli postići suglasnost. Nekoliko timova radi na razvoju sustava za muzeje (AMIS) i povijesnih spomenika i lokaliteta. Osnovana je radna skupina pri Ministarstvu kulture koja koordinira sve te projekte. Sada pokušavamo pronaći način kako ujediniti neke glavne principe u standardizaciji našeg projekta za djela lijepe umjetnosti i projekta za muzeje. To je vrlo važno jer se dosta velike zbirke lijepe umjetnosti nalaze u muzejima, i moramo surađivati u izradi naše centralne baze podataka u Slovačkoj nacionalnoj galeriji.

Uz pomoć multimedije, tijekom prošle godine pripremili smo projekt baze podataka koja kombinira sliku i tekst. Počeli smo skenirati dijapozitive i fotografije najvažnijih umjetničkih djela iz kolekcija Slovačke nacionalne galerije. Korisnici tako u kompjutorskoj bazi podataka osim tekstualnih informacija nalaze i sliku djela. Slike su pohranjene na CD ROM-u. Centralna baza podataka mogla bi biti vrlo važna za potrebe policije, carine i Ministarstva unutarnjih poslova za poslove u svezi zaštite kulturne baštine.

Institut za očuvanje spomenika

Ovaj institut razvija važne baze podataka: pokretni kulturni objekti (izvan muzeja i galerija) – 30.000 unosa

nepokretni spomenici i lokaliteti – 12.000 unosa

dokumentacijski informatički sustav: istraživanje, održavanje, dijapozitivi, mape, projektna dokumentacija informatički sustav eksploatacije nepokretnih spomenika i lokaliteta

informatički sustav o rekonstrukciji nepokretnih spomenika i lokaliteta

Fotografirani su svi pokretni objekti unutar crkava u Republici Slovačkoj. Filmovi su arhivirani u Institutu za očuvanje spomenika, lokalnim institucijama za zaštitu spomenika i u policijskim okružnim postajama.

Slovački nacionalni muzej

Ova institucija jamči razvoj i korištenje kompjuteriziranog sustava nazvanog AMIS. Ne postoji centralna baza podataka svih muzejskih zbirki u Republici Slovačkoj (osim zbirki djela lijepih umjetnosti u muzejima). Svaki muzej dokumentira svoje zbirke. Ministarstvo kulture Republike Slovačke iniciralo je novi projekt - Registar kulturne baštine. Za sada postoji samo početni nacr. Sigurna sam da postoje dobre mogućnosti za ostvarivanje suradnje između policije, Interpola i institucija za očuvanje kulturne baštine. Čini se da je zaštita kulturne baštine vrlo aktualna i važna. Financijska ograničenja utječu na razvoj.

S engleskog prevela: Marijana Javornik